

СТАТУС КОПНЕНИХ МИНА У МЕЂУНАРОДНОМ ХУМАНИТАРНОМ ПРАВУ¹*

Апстракт: Пошто копнене мине доводе до распрострањеног страдања цивила које се не дешава само током оружаних сукоба, већ и деценијама након њиховог окончања, уложени су значајни напори за усвајање посебних међународних уговора усмерених на ограничење ових средстава ратовања. Прва такве рестрикције уведене су Протоколом II о забрани или ограничавању употребе мина, мина изненађења и других експлозивних средстава, који је усвојен 1980. године, да би 1996. године била усвојена измењена верзија тог уговора у циљу унапређења постојећих и увођења нових забрана и ограничења копнених мина. Највећи искорак је начињен усвајањем Отавске конвенције 1997. године која је у потпуности забранила употребу антиперсоналних мина и државама наметнула још низ обавеза у погледу те врсте мина.

Кључне речи: копнене мине, антиперсоналне мине, противтенковске мине, даљински постављене мине, Протокол II, Ревидирани протокол II, Отавска конвенција.

1. УВОД

Копнене мине су врста мина која се поставља испод тла, на тлу или на некој другој површи у циљу наношења губитака живој сили, транспортним средствима или у диверзантске сврхе.² С обзиром на њихову намену, оне се могу поделити на антиперсоналне, односно противпешадијске мине³ (у даљем тексту

1 * Рад представља резултат истраживања на пројекту „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору“, бр. 179046, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

2 Поред копнених, постоје још подморске (морске) мине и мине изненађења.

3 У нашој војној терминологији за ове мине се користи израз „противпешадијске мине“. Међутим, у релевантним међународним уговорима употребљава се искључиво термин

„АП мине“ и противтенковске, односно противоклопне мине (у даљем тексту „ПТ мине“).⁴ Масовнија употреба копнених мина везује се за крај Првог светског рата, а мине какве данас познајемо почеле су се производити и употребљавати у Другом светском рату.

Пошто процес производње копнених мина није претерано скуп и технички захтеван,⁵ велики број држава успео је да овлада технологијом њихове производње или их увезе из иностранства. То је довело до стварања огромних залиха мина и њихове масовне примене у оружаним сукобима. Због специфичног начина деловања, употребљене мине представљају хуманитарни проблем на само током оружаних сукоба, већ и деценијама након њиховог окончања.⁶ У циљу умањења штетних последица употребе копнених мина усвојена су три посебна међународна уговора који садрже низ забрана и ограничења ове врсте конвенционалног оружја.

Ограничење употребе копнених мина први пут је посебно регулисано Протоколом II о забрани или ограничавању употребе мина, мина изненађења и других експлозивних средстава (у даљем тексту „Протокол II”),⁷ који је 1980. године усвојен уз Конвенцију о забрани или ограничавању употребе одређених врста конвенционалног оружја за које се може сматрати да проузрокује прекомерне трауматске ефекте или да делује без разликовања у погледу циљева (у даљем тексту „Конвенција о конвенционалном оружју“). Шеснаест година касније усвојена је измењана верзија овог уговора - Протокол II о забрани или ограничавању употребе мина, мина изненађења и других експлозивних средстава измењен 3. маја 1996. године (у даљем тексту „Ревидирани протокол

„аниперсоналне мине” чиме се жели указати да оне не убијају само пешадију као део оружаних снага, већ и све друге особе. Антиперсоналне мине су мале направе, које садрже 10-250 грама експлозива и које детонирају услед притиска изазиваног масом од 0,5 до 50 kg; ICRC, *Anti-personnel Landmines - Friend or Foe?*, Geneva, 1996, p. 10.

4 Ове мине су намењене за уништавање тенкова и других возила и садрже 2-9 кг експлозива, а активирају се услед притиска који изазива маса од 100-300 kg и више; *Ibid.*

5 Неки модели мина се могу купити и за 3\$. За разлику од тога, уклањање једне мине захева трошкове од 300 до 1000 \$; S. Maslen, *The International Law Protection of Children from Land-mines*, *The International Journal of Children's Rights*, 1996, no. 4, p. 140.

6 Према процени Уједињених нација, око 110 милиона копнених мина се налази разасуто у 70-так држава; *Teaching Units on Landmines – Clearing Landmines*, <http://www.un.org/cyberschoolbus/banmines/units/unit2b.asp>, 25. 09. 2012. Сваког месеца од копнених мина погине скоро 800 и повреди се око 1200 људи (укупно годишње око 25000 људи); E. Bonino, *Cooperative Efforts to Eradicate Landmines*, *UNIDIR NewsLetter*, 1997, No. 3/97, p. 5. Због оваквих последица, мине се називају и “успорено оружје за масовно уништавање”; *The Arms Project of Human Rights Watch, Physicians for Human Rights, Landmines, A Deadly Legacy*, London 1993, p. 3.

7 За текст видети: В. Кнежевић-Пређић, Ж. Лежаја, С. Аврам (ур.), *Извори међународног хуманитарног права*, Београд, 2007, стр. 393-397.

П”)⁸. Наредне године, (1997) усвојена је и Конвенција о забрани употребе, складиштења, производње и промета антиперсоналних мина и о њиховом уништавању,⁹ позната и под скраћеним називом „Отавска конвенција”, која је посвећена само једној врсти копнених мина – антиперсоналним минама.

Усвајањем ова три уговора о копненим минама створени су различити правни режими где није лако утврдити круг обавеза за поједине државе. Око 70 држава је ратификовало сва три уговора и за њих важе сва правила садржана у њима.¹⁰ Насупрот томе, двадесетак држава није ратификовало ни један од ових уговора, па њих везују само обичајна правила примењива на копнене мине.¹¹ Затим, постоје државе које су ратификовале Протокол II али нису ратификовале Ревидирани протокол II,¹² а постоје и оне државе које су ратификовале Ревидирани протокол II али нису ратификовале Протокол II.¹³ У пету категорију спадају државе које су стране уговорнице неког од два протокола о минама, али нису ратификовале Отавску конвенцију.¹⁴ На крају, постоји и преко 60 држава које нису ратификовале ни један од два протокола, али су ратификовале Отавску конвенцију.¹⁵ Због таквог стања ствари, неопходно је посебно изложити правила садржана у сва три уговора посвећена копненим минама.

2. ПРОТОКОЛ II

Протокол II представља први међународни уговор који регулише мине које се користе на копну.¹⁶ Он се примењује само на међународне оружане сукобе, осим уколико држава није ратификовала Амандман на члан I Конвенције о конвенционалном оружју и тиме његову примену проширила и на немеђународне оружане сукобе.

8 За текст видети: Ibid., стр. 398-409.

9 За текст видети: Ibid., стр. 535-547.

10 Србија се налази у овој категорији држава.

11 Јерменија, Азербејџан, Бахреин, Египат, Иран, Казахстан, ДНР Кореја, Киргистан, Либан, Либија, Маршалска острва, Микронезија, Мјанмар (Бурма), Непал, Оман, Саудијска Арабија, Сингапур, Сирија, Тонга, УА Емирати, и Вијетнам; [http://www.icrc.org/IHL.nsf/\(SPF\)/party_main_treaties/\\$File/IHL_and_other_related_Treaties.pdf](http://www.icrc.org/IHL.nsf/(SPF)/party_main_treaties/$File/IHL_and_other_related_Treaties.pdf); 28. 09. 2012.

12 То су следеће државе: Бурунди, Куба, Цибути, Лаос, Лесото, Маурицијус, Мексико, Монголија, Катар, Того, Уганда и Узбекистан; Ibid.

13 Постоји 16 таквих држава, и то: Камерун, Чиле, Естонија, Габон, Јамајка, Јордан, Република Кореја, Литванија, Малдиви, Монако, Никарагва, Перу, Сан Винсент и Гренадини, Сенегал, Сијера Леоне и Турска; Ibid.

14 Таквих држава има 15, и то: Кина, Куба, Грузија, Индија, Израел, Република Кореја, Лаос, Монголија, Мароко, Пакистан, Пољска, Русија, Шриланка, САД и Узбекистан; Ibid.

15 Ibid.

16 Протокол у чл. I из свог домена примене експлицитно искључује против-бродске мине које се употребљавају на мору и унутрашњим пловним путевима.

Протокол дефинише мине као „свако средство постављено испод површине тла, на тлу или у близини тла или друге површине, чија је намена да се распрсне или експлодира услед присуства, близине или контакта са лицем или возилом”.¹⁷ Да би се неко експлозивно средство подвело под мину оно мора кумулативно испунити три услова који се тичу места постављања, начина активирања и начина дејства.

Протокол јединствено регулише употребу АП и ПТ мина, односно нема неких посебних правила која се тичу само АП мина. Овај уговор једино прави разлику између мина које се постављају директно¹⁸ и мина које се даљински постављају („сејане мине“)¹⁹.

Чл. 3 Протокола садржи одређена општа ограничења која се односе на све копнене мине без обзира на начин постављања, а циљ им је заштита цивила од њиховог дејства. Став 2 овог члана апсолутно забрањује употребу мина против цивила, било у офанзивне или дефанзивне сврхе, као и њихову употребу у циљу репресалија. Поред тога, ст. 3 забрањује употребу мина код које се не може направити разлика између цивилних и војних објеката (начело разликовања),²⁰ или уколико се њиховом употребом наноси успутна штета цивилима које је несразмерна у односу на очекивану војну корист (начело пропорционалности). На крају, од учесника у оружаном сукобу се захтева предузимање свих могућих мера предострожности како би се цивили заштитили од дејства копнених мина. Осим забране репресалија, ова правила се већ одавно сматрају обичајним правилима која везују све државе без обзира да ли су оне стране уговорнице Протокола II

---

17 Чл. 2.

18 Прецизности ради, треба рећи да Протокол не користи израз „директно постављене мине“ већ „мине које нису даљински постављене“. Ипак, због његове концизности, у раду ће бити коришћен и први термин. Треба рећи да ове мине могу бити постављене ручно од стране лица или употребом специјалних возила (минополагача). Битно је да се лица, односно возила, налазе на терену на којем се мине постављају.

19 Према чл. 2 Протокола даљински постављене мине представљају „мине које се постављају уз помоћ артиљерије, ракета, минобацача или сличног оружја, или се избацају из ваздухоплова“. Употреба ових средстава омогућава да мине буду постављене дубоко на територији непријатеља.

20 Протокол II није направио разлику „између употребе оружја без разликовања (у погледу циљева, прим. Н.Р.) ... и неразликујућих последица које су природна последица одложеног дејства мина. ... Технички, мине могу бити усмерене на легитимни војни циљ као што то захтева члан 3(a) и (б). Проблем лежи у временској компоненти; због њихове особине да делују одложено, мине су по природи недискриминаторно оружје, или, барем, оружје које има недискриминаторско дејство”; А. Н. Petrarca, *An Impetus of Human Wreckage?: The 1996 Amended Landmine Protocol*, California Western International Law Journal, Vol 27, 1996-1997, p. 286.

или то нису.²¹ Чл. 3 обичајним начелима разликовања и пропорционалности даје само специфичну садржину у контексту ове конкретне врсте оружја.²²

Поред општих правила која се односе на све мине без обзира на начин постављања, Протокол II садржи и посебна правила за мине које се директно постављају и за „сејане“ мине. Прва група норми садржана је у чл. 4, док се друга налази у чл. 5 овог уговора.

Када су у питању директно постављене мине, забрањена је њихова употреба у насељеним местима (градовима, варошима, селима и сл.) у којима се не воде борбе између копнених снага или нема изгледа да оне ускоро почну. Од ове опште забране допуштена су два изузетка. Најпре, ове мине се могу користити и у насељеним подручјима ако се постављају у непосредној близини или на самом војном циљу који припада противничкој страни или је под њеном контролом. Може се приметити да се овде није баш много водило рачуна о заштити цивила, јер оваква формулација допушта постављање мина и око војног објекта у самом центру града. Друго, мине се могу употребити било где у насељеном месту уколико су предузете мере заштите цивилног становништва, као што је постављање ограда, стража, знакова упозорења и сл. (чл. 4, ст. 2б). И код овог изузетка хуманитарни обзир су стављени у други план. Чл. 4(2)б **од страна у сукобу захтева једино предузимање мера за заштиту цивила, али не тражи и гаранцију њихове заштите,²³ па је било боље да се захтева предузимање „свих могућих“ мера за заштиту цивила.²⁴** Иако овај члан започиње строгом забраном употребе мина у насељеним областима где нема борби нити изгледа да ће их бити, два његова изузетка суштински анулирају ту забрану, чиме се губи ефикасна заштита цивила од штетних ефеката директно постављених копнених мина.²⁵ Чл. 4 не садржи никаква ограничења употребе ове врсте мина у насељеним местима у којима се воде борбе.

Због њихове веће опасности и отежаног уклањања, Протокол II садржи специјална правила која додатно ограничавају употребу мина које се даљински постављају. Чл. 5 полази од тога да је употреба ових мина забрањена, с тим што се и код њих допуштају одређени изузеци. „Сејане“ мине могу се употребити

21 W. H. Boothby, *Weapons and the Law of Armed Conflict*, Oxford, 2009, p. 159.

22 J. E. Lord: *Legal Restraints in the Use Of Landmines: Humanitarian and Environmental Crisis*, California Western International Law Journal, Vol. 25, 1994-1995, p. 334.

23 B.M. Carnahan, *The Law of Land Mine Warfare: Protocol II to the United Nations Convention on Certain Conventional Weapons*, Military Law Review, Vol. 105, 1984, p. 81.

24 Ibid.

25 M.A. Ferrer, *Affirming Our Common Humanity: Regulating Landmines to Protect Civilians and Children in the Developing World*, Hastings International and Comparative Law Review, Vol. 20, 1996-1997, p. 150.

само у зони која је војни циљ или у којој се налазе војни циљеви.²⁶ Међутим, да би се и у наведеним зонама ова врста мина могла користити, неопходно је додатно испуњење макар једног од два следећа услова: а) прецизно регистровање локација мина, у складу са чл. 7(1)а; или, б) снабдевеност мина ефикасним механизмом за неутралисање (било самоактивирајућим или даљински контролисаним) који мину чини безбедном или је уништава када она више не служи војној сврси због које је постављена.²⁷ Из овог се може закључити да чл. 5(1) допушта употребу „сејаних“ мина које имају временски неограничено дејство (не садрже ниједан од два механизма за неутралисање) само уколико су регистроване у складу са чл. 7(1)а Протокола. Овако повезивање чл. 5 са чл. 7 Протокола изазива недоумице у погледу домашаја обавезе регистровања даљински постављених мина. Поставља се питање да ли је постојање „претходно планираног минског поља“ из чл. 7(1) а услов регистрације и за „сејане“ мине. Иако се формулација из чл. 5 може различито протумачити, једино исправно тумачење је да локација „сејаних“ мина које не садрже механизам за неутралисање увек мора бити регистрована, без обзира да ли је њихова употреба претходно планирана или не. Дакле, обавезна регистрација локације даљински постављених мина постоји уколико је минско поље унапред планирано или уколико постављене мине не садрже механизам за неутралисање.²⁸ Другим речима, даљински постављене мине не морају бити регистроване једино уколико садрже механизам за неутралисање.

Чл. 5 садржи још једну обавезу за оног ко „сејане“ мине користи у областима где оне могу имати штетно дејство по цивилно становништво. У тој ситуацији становништво о томе мора бити унапред обавештено, осим ако околности то не допуштају.²⁹ Чуди да Протокол не захтева накнадно обавештавање, уколико то већ није било могуће пре постављања мина.³⁰ Још више изненађује непостојање

---

26 Намера је да се под овакву зону подведу две ситуације: а) где подручје само по себи има војни значај, као што је брдо или кланац, и б) где само подручје нема војни значај али се на њему налазе војни циљеви као што су концентрација војних трупа или борбених возила; A.P.V. Rogers, A Commentary on the Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices, *Military Law and The Law of War Review*, Vol. 26, 1987, p. 196. Употреба „сејаних“ мина из чисто превентивних разлога није допуштена; S. Oeter: *Methods and Means of Combat*, in Dieter Fleck (ed.): *The Handbook of Humanitarian Law in Armed Conflict*, Oxford, 1995, p. 413.

27 Код поморских мина такав механизам се захтева још од 1907. године (VIII Хашка конвенција о постављању аутоматских подморских мина на контакт).

28 Више о томе видети: A.P.V. Rogers, *Mines, Booby-traps and Other Devices*, *International Review of the Red Cross*, No. 279, November-December 1990, pp. 528, 529.

29 Чл. 5(2). Као разлог за изостанак претходног обавештења може послужити заштита вазухоплова који избацује мине или постизање изненађења. У сваком случају, изузетак из чл. 5(2) мора се увек уско тумачити.

30 Након постављања мина више не постоји никаква опасност по средства и људство који су те мине постављали; В.М. Carnahan, *op. cit.*, p. 80.

ограничења употребе даљински постављених мина у насељеним местима, попут оних из чл. 4 која се примењују на директно постављене мине. Ипак, то не значи да се даљински постављене мине могу неконтролисано користити у насељеним местима јер правило из чл. 3 Протокола о забрани употребе мина без прављења разлике у погледу циљева представља лимитирајући фактор за употребу „сејаних“ мина у насељима.³¹

Протокол II предвиђа и обавезу регистравања копнених мина и достављања тих података противничкој страни и генералном секретару УН (чл. 7).³² Међутим, обавеза регистрације мина је прилично блага и ограничена само на неке ситуације, што има нагативан утицај на уклањање мина.

Према чл. 7(1)а стране у сукобу имају једино обавезу да региструју „претходно планирана“ (енг. *pre-planned*) минска поља.³³ Међутим, Протокол не појашњава значење термина „претходно планиран“ што отежава имплементацију ове одредбе. Израз „претходно планиран“ значи нешто више од простог свесног акта субјекта који поставља мине. Док реч „планиран“ значи да је постављање мина учињено свесно и промишљено, „претходно планиран“, с друге стране, значи да је тај план сачињен узимањем у обзир и неких могућих догађаја и околности.³⁴ Претходно планирано минско поље може се дефинисати као минско поље „за које је детаљни војни план настао знатно пре предложеног датума извршења“.³⁵ Дакле, сва она минска поља настала на основу одлуке команданта на терену донете због захтева тренутне ситуације, не морају бити регистрована. Овако формулисана обавеза омогућава странама у сукобу да у потпуности избегну регистрацију мина.³⁶

Када су у питању сва друга минска поља (она која нису претходно планирана), од страна у сукобу се једино захтева да „настоје“ да их региструју (чл. 7, ст. 2). У овом случају ради о врло благој обавези држава, уколико је уопште и реч о обавези.

Из формулације чл. 7(1)а види се да стране у сукобу имају само обавезу да региструју подручје претходно планираног минског поља, а не и позицију

31 S. Oeter, *op. cit.*, p. 415.

32 Протоколу II је придодат необавезујући технички анекс који садржи кратке смернице о начину реализације обавезе регистравања мина из чл. 7.

33 Подсећамо да, према чл. 5, државе имају обавезу да региструју минска поља у којима се налазе даљински постављене мине које не поседују механизам за неутралисање.

34 A.P.V. Rogers, *A Commentary on the Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices, Military Law and The Law of War Review*, Vol. 26, 1987, p. 201.

35 V. A. Ary, *Concluding Hostilities: Humanitarian Provisions in Cease-Fire Agreements*, *Military Law Review*, Vol. 148, 1995, p. 257.

36 P. J. Lightfoot, *The Landmine Review Conference: Will the Revised Landmine Protocol Protect Civilians?*, *Fordham International Law Journal*, Vol. 18, 1994-1995, p. 1558.

појединачних мина у минском пољу и њихове карактеристике. Непостојање такве обавезе знатно отежава касније уклањање мина. За успешно и безбедно чишћење мина није довољно знати само на ком подручју се мине налазе, већ и тачан положај и техничке особине сваке постављене мине.

Стране у сукобу су дужне да чувају све податке о регистрованим минским пољима. Непосредно по завршетку активних непријатељстава, користећи регистре минских поља, стране у сукобу треба да предузму мере за заштиту цивила од постављених мина (обележавање и ограђивање минских поља). Поред тога, постоји и њихова обавеза да другој страни и генералном секретару УН доставе све информације о минским пољима која су поставиле на територији противничке стране.

Последњи корак у елиминацији опасности од постављених мина јесте њихово уклањање. Међутим, Протокол II је ту показао велику слабост. Обавеза уклањања постављених мина везана је само за заштиту мисија (снага) УН. Уколико лице на челу мисије УН затражи, стране у сукобу су дужне да, у мери у којој то највише могу, уклонене или учине безопасним мине постављене на подручју деловања мисије.³⁷ Међутим, и овде се не ради о стриктној обавези. Уколико страна у сукобу не може уклонити мине, она ће само имати обавезу да открије локацију постављених мина.³⁸

У осталим ситуацијама државе немају обавезу да по окончању непријатељстава уклоне постављене мине. Чл. 9 само тражи да стране у сукобу по окончању непријатељстава „настоје да закључе споразум ... о достављању података и пружању техничке и материјалне помоћи ради уклањања или неутралисања мина ... постављених за време сукоба.“ Одредба из чл. 9 се може окарактерисати као „најспорнија варијанта правила ратовања, чија стварна сврха није заштита минимума цивилизацијских стандарда, већ пре прикривање немоћи и неспремности да се тај циљ постигне“.³⁹

Због очигледне преваге војне потребе над захтевима човечности и одсуства ефикасног механизма надзора, неки Протокол II називају само „тигром од папира“.⁴⁰ Њему се замера што је „регулисао једино употребу мина, а пропустио је да се суочи са неразликујућим последицама које мине изазивају (италик у оригиналу, Н.Р.)“.⁴¹ Други су још више разочарани његовим slabим доприносом заштити цивила, истичући чак да Протокол II „установљава блажа

---

37 Чл. 8(1)а.

38 А. Н. Petrarca, *op. cit.*, p. 225.

39 G. Schwarzenberger, *International Law as applied by international courts and tribunals*, volume III, 1968, p. 11; наведено према В.М. Carnahan, *op. cit.*, pp. 82-83.

40 L. Wexler: *The International Deployment of Shame, Second-Best Responses, and Norm Entrepreneurship: The Campaign to Ban Landmines and the Landmine Ban Treaty*, *Arizona Journal of International and Comparative Law*, 2003, Vol. 20, no. 3, p. 583.

41 А. Н. Petrarca, *op. cit.*, p. 226.

ограничења у погледу употребе копнених мина” од оних која су постојала у ранијим међународним уговорима.⁴² Пракса је потврдила ове негативне оцене Протокола II, јер број повреда цивила изазваних експлозијама мина у првих десет година његовог важења није смањен, већ напротив, повећан.⁴³

3. РЕВИДИРАНИ ПРОТОКОЛ II

Ревидирани протокол II је усвојен ради отклањања недостатака ранијег протокола из ове области. За разлику од свог претходника, Ревидирани протокол II је примењив и у немеђународним оружаним сукобима,⁴⁴ док је домен његове примене *ratione materiae* истоветан као и код Протокола II. Он садржи и Технички анекс који има исту правну снагу као и сам Ревидирани протокол II.

Чл. 2 Ревидираног протокола даје појашњење појединих термина, с тим што је њихова листа много шира него код Протокола II. Појмови „мина” и „даљински постављена мина” су готово идентично дефинисани, с тим што се сада додатно појашњава да мина постављена помоћу копненог система са удаљености мање од 500 m не представља даљински постављену мину.⁴⁵ Ревидирани протокол II је први уговор који садржи посебне одредбе о АП минама, услед чега он даје и њихову дефиницију.

АП мина је дефинисна као „мина првенствено намењена да експлодира у присуству, близини или у контакту са лицем и која је намењена да онеспособи, рани или убије једно или више лица”.⁴⁶ Употреба речи „првенствено” имала је за циљ да из појма антиперсоналних мина искључи противтенковске мине опремљене механизмом против неовлашћеног руковања. Међутим, њена употреба је створила недоумицу да ли мине „двоструке намене”⁴⁷ потпадају под појам антиперсоналних мина. Да би се та дилема отклонила, група од 20 држава је приликом усвајања овог уговора дала изјаву у којој су истакле да употреба речи „првенствено” има за циљ да из дефиниције искључи само

42 P.J. Lightfoot, op. cit., p. 1559.

43 A. Parlow: Banning Land Mines, Human Rights Quarterly, Vol. 16, 1994, No. 4, p. 735.

44 Неке одредбе овог протокола се примењују и у миру, као што су правила о регистрацији, обележавању и надзирању минских поља, трансферу мина и др.

45 Такве мине су искључене из дефиниције јер оне могу бити постављене на контролисани начин, а минска поља настала том приликом могу бити обележена у циљу упозорења цивила. На пример, овакво постављање мина врши амерички систем „Вулкан”, који избацује мине у даљину од 30 до 50 метара; M. Lacey: Passage of Amended Protocol II, The Army Lawyer, March 2000, no. 3, p. 8.

46 Чл. 2(3).

47 Реч је о минама новијег датума које се могу активирати како од стране возила, тако и од стране лица.

противтенковске мине са механизмом против неовлашћеног руковања, а не и мине „двоструке намене“. Сличну изјаву је дао и МКЦК.⁴⁸

Као и његов претходник, Ревидирани протокол II садржи општа ограничења која се односе на обе врсте копнених мина (директно постављене и „сејане“), с тим што су сада та ограничења бројнија (чл. 3). И Ревидирани протокол II забрањује употребу свих мина против цивила или као вид репресалија, наводећи готово идентичне случајеве недискриминаторске употребе ових средстава (ст. 7 и 8). Поред тога, он сада експлицитно забрањује употребу још неких мина, и то: а) мина које изазивају сувишне повреде или непотребне патње; б) мина са механизмом који изазива детонацију само услед приближавања детектора мина;⁴⁹ и в) самодеактивирајућих мина чији механизам против неовлашћеног руковања мином, тј. њеног померања или уклањања, остаје активан и након што је мина онеспособљена за даље функционисање.⁵⁰ Врло је значајна одредба из ст. 2 која уговорницама и странама у сукобу намеће одговорност за све мине које су поставиле, укључујући и обавезу њиховог уклањања, уништавања или одржавања. Тиме је прихваћен принцип „загађивач плаћа“ који одговорност за уклањања мина намеће страни која их је поставила.

Ревидирани протокол II, такође, захтева предузимање мера опреза ради заштите цивила од дејства мина (ст. 10 и 11). Он прецизира да се приликом предузимања тих мера, између осталог, у обзир мора узети утицај мина на локално становништво, могуће мере заштите, примењивост алтернатива, војни значај минских поља.⁵¹ Ст. 11 обавезу претходног обавештења цивилног становништва о постављању „сејаних“ мина садржану у чл. 5(2) Протокол II сада проширује и на директно постављене мине.⁵²

Пошто, упркос снажним иницијативама, Ревидирани протокол II није у потпуности забранио АП мине, у њега су унете само неке нове забране и ограничења ових мина око којих је компромис био могућ (чл. 4, 5 и 6, ст. 2). Тако чл. 4 забрањује употребу свих АП мина које се не могу открити детекторима метала, тј. оних мина које не емитују сигнал који даје 8 грама или више гвожђа у

---

48 S. Maslen: *Anti-Personnel Mines Under Humanitarian Law: A View from the Vanishing Point*, 2001, Oxford, p. 56.

49 Чл. 3(3 и 5).

50 Чл. 3(6). Сврха овог става је спречавање да самодеактивирајуће мине које су постале безбедне због пражњења њихових батерија наставе да буду опасне услед опремљености дугочасним механизмом против неовлашћеног руковања, чиме постојање самодеактивирајућег механизма губи сваку сврху; M. Lacey, *op. cit.*, p. 10.

51 Став 10.

52 Формулација ове обавезе је сличана као и код Протокола II, па јој се могу упутити исте замерке.

компактној маси.⁵³ На тај начин, стављена је ван снаге употреба мина израђених од пластике и других синтетичких материјала.⁵⁴ Стране уговорнице имају обавезу да у све АП мине произведене после 1. јануара 1997. године фабрички уграђују ту количину метала, а раније произведене мине, пре употребе, модификују додавањем тражене количине гвожђа.⁵⁵ Ова забрана има за циљ олакшавање откривања и уклањања АП мина.

Чл. 5 садржи специјална правила за АП мине које се директно постављају, а чл. 6(2) за „сејане” АП мине.⁵⁶ Овде ће бити размотрена само садржина чл. 5, док ће правила из чл. 6(2) бити представљена у склопу шире анализе правног режима који важи за све „сејане” мине.

Употреба директно постављених АП мина без уређаја за самоуништење⁵⁷ и самодеактивирање⁵⁸ (тзв. дуговечних мина), у начелу је забрањена.⁵⁹ Изузетно, оне се могу користити уколико су цивили на други начин довољно заштићени од дејства тих мина. Сходно првом изузетку, „дуговечне“ АП мине могу бити

---

53 Ову забрану неки сматрају највећим достигнућем Ревидираног протокола II; S. Maslen: *The Implications of the 1996 Land-mines Protocol for Refugees and the Internally Displaced*, *International Journal of Refugee Law*, Vol. 8, 1996, no. 3, p. 390.

54 Било је предлога да се овај захтев детектабилности примени и на противтенковске мине, али то није прихваћено; M.J. Matheson: *The Revision of the Mines Protocol*, *American Journal of International Law*, vol. 91, 1997, no. 1, p. 164.

55 Стране уговорнице могу одложити извршење ове обавезе, али не дуже од 9 година након ступања Ревидираног протокола на снагу. У том прелазном периоду државе могу користити раније произведене мине које не садрже потребну количину метала, али њихова употреба мора бити смањена у “обиму у ком је то могуће; Технички анекс, пара. 2 (б и ц).

56 Предлог Индије да се у потпуности забране антиперсоналне „сејане“ мине није добио довољну подршку осталих држава.

57 Према чл. 2(10) механизам за самоуништење означава „уграђени или придодати аутоматски механизам који осигурава уништавање муниције у коју је уграђен или којој је придодат“.

58 Према чл. 2(12) самодеактивирање подразумева „аутоматско чињење муниције нефункционалном остварено неповратним трошењем саставних делова битних за деловање муниције, на пример, батерија“. Мине које садрже овакве уређаје називају се „паметним“ минама.

59 Мине морају имати оба ова уређаја и они морају задовољити одређене техничке стандарде, које није било лако усагласити. После тешких преговора између главних актера, постигнут је договор да стопа самоуништења антиперсоналних мина 30 дана након постављања мора бити најмање 90%, док стопа самодеактивирања (заједно са самоуништењем) 120 дана након постављења мора бити најмање 99,9% (пара. 3 Техничког анекса). Као цена за приhvатање овако високог степена ефикасности наведених механизма, Русија и неке друге државе су издејствовале прелазни период од 9 година за овакво техничко прилагођавање својих раније произведених мина; M.J. Matheson, *op. cit.*, p. 162.

употребљене на ограђеним и обележеним подручјима⁶⁰ под надзором војног особља, уз додатни услов да страна која је мине поставила то подручје пре његовог напуштања очисти од мина.⁶¹ Поред тога, допуштена је и употреба ових АП мина у максималном трајању од 72 часа и на подручјима која нису ограђена и обележена, уколико су смештена у непосредној близини војних јединица које су их поставиле и ако то подручје надзире војно особље како би се онемогућио приступ цивила (чл. 5, ст. 6).⁶² Наравно, по истеку рока од 72 часа ове мине се морају уклонити или на други начин обезбедити од приступа цивила. Овај други изузетак је допуштен ради извођења војних операција од стране малих група где постоји потреба да се на кратко заштити то људство или важни објекти.⁶³

Чл. 6 садржи посебна правила посвећена минама које се даљински постављају. Забрањена је употреба свих тако постављених мина (АП и ПТ), осим уколико те мине не буду регистроване⁶⁴ и испуне техничке захтеве,⁶⁵ онако како то захтева Технички анекс. Правила о регистрацији су истоветна, док су технички захтеви различито формулисани у зависности да ли се ради о АП или ПТ минама. Антиперсоналне „сејане” мине увек морају имати одговарајуће уређаје за самоуништење и самодеактивирање. Код овако постављених АП мина нису допуштени никакви изузеци попут оних из чл. 5, што значи да је употреба „дуговечних“ даљински постављених АП мина апсолутно забрањена. За разлику од тога, код противтенковских „сејаних” мина захтев за постојањем механизма који скраћују век њиховог деловања није тако строг. Чл. 6(3) забрањује употребу ових мина, осим ако оне нису, „у мери у којој је то могуће”, опремљене ефикасним механизмом било за самоуништење или

---

60 Пара. 2 Техничког анекса установљава међународни знак за обележавање минских поља и минираних подручја, и то троугао или квадрат црвене или наранџасте боје са жутиим рефлектујућим ивицама на којем се налази неки симбол који указује на опасност од мина и натпис „мине“ на неком од шест аутентичних језика Ревидираног протокола II и језику који преовлађује на том подручју.

61 Према чл. 5(3), страна у сукобу се ослобађа даље обавезе поштовања ова два услова уколико услед непријатељске војне акције изгуби контролу над минираним подручјем, али ако поврати контролу онда та њена обавеза поново оживљава. Уколико противничка страна оствари контролу над тим подручјем, она само има обавезу да спроведу прописане мере заштите (стављање под свој надзор, ограђивање и обележавање), али не и обавезу уклањања мина.

62 Код овог изузетка могу се користити само оне мине које приликом експлодирања избацују фрагменте у хоризонталном луку мањем од 90 степени и које се постављају на тло или изнад њега.

63 W. H. Boothby, *op. cit.*, p. 172.

64 Пара. 1(б).

65 Пара. 3.

самонеутралисање⁶⁶ и самодеактивирајућим механизмом, који онемогућавају функционисање мина када више не служи војној сврси. Уношењем термина „у мери у којој је то могуће“ ова забрана је девалвирана, што представља корак уназад у односу на Протокол II.⁶⁷

Неограничена могућност трансфера мина битно је допринела повећању њихове употребе. Са изузетком оружаног сукоба у бившој СФРЈ, у осталим сукобима вођеним у последње две деценије углавном су употребљаване увезене мине (сукоби у Авганистану, Анголи, Камбоџи, Ираку, или Сомалији, где су извозници били Кина, Италија и државе из ранијег совјетског блока).⁶⁸ Због тога Ревидирани протокол II државама ограничава трансфер мина.⁶⁹ Апсолутно је забрањен трансфер оних мина чију употребу овај уговор не допушта, (чл. 8, ст. 1(а)).⁷⁰ Под домаћај ове забране потпадају: а) све мине које изазивају сувишне повреде или непотребне патње; б) све мине које се активирају само услед приближавања детектора мина; в) све самодеактивирајуће мине чији механизам против неовлашћеног руковања остаје активан и након што је мина онеспособљена за даље функционисање; г) АП мине које садрже мање од 8 грама гвожђа; и д) АП мине које се даљински постављају, а немају ефикасни механизам за самоуништење и самодеактивирање. Мине чији трансфер није забрањен, могу се продати (уступити) само другој држави, али не и недржавним актерима (побуњеници, приватне компаније, теорористи). Поред тога, стране уговорнице не смеју вршити трансфер било које врсте АП мина државама које нису уговорнице Ревидираног протокола II, осим уколико држава прималац не прихвати примену његових одредби.

Ревидирани протокол II посебну пажњу је посветио регистравању података о минама и минским пољима (чл. 9 и пара. 1 Техничког анекса). Овај уговор намеће обавезу регистрације не само претходно планираних, већ свих минских поља, као и минираних подручја и мина. Поред тога, он захтева уношење знатно већег броја података у регистре него што је то случај са Протоколом II. Код регистравања локација директно постављених минских поља, минираних

⁶⁶ Према чл. 2(II) механизам за самонеутралисање значи „уграђени аутоматски механизам који муницију у коју је уграђен чини нефункционалном“.

⁶⁷ S. Maslen, *op. cit.*, p. 392. Иако ПТ мине изазивају мање повреда него што је то случај са АП минама, ипак, њихове штетне хуманитарне последице нису занемарљиве. ПТ мине могу онемогућити доставу хуманитарне помоћи и тако угрозити велики број људи; D. Kaye-S. Solomon: *The Second Review Conference of the 1980 Convention on Certain Conventional Weapons*, *American Journal of International Law*, Vol. 96, 2002, No. 4, p. 931.

⁶⁸ S. Maslen, *op. cit.*, p. 393.

⁶⁹ За ограничење трансфера мина нарочито су се залагале западне државе, док су државе у развоју биле противнице таквог ограничења; R. Rydberg: *Land Mines: Humanitarian Concerns*, *Law and Politics*, ASIL Proceedings, 1996, p. 387.

⁷⁰ Чак није допуштен трансфер мина у другу државу ради њиховог уништавања.

подручја и мина, морају се навести следећи подаци: локација ових места са најмање две референтне тачке и њиховим димензијама; врста, број и начин постављања мина; врста осигурача; и евентуално постојање механизма против руковања. Када су, пак, у питању даљински постављене мине, код њих се захтева одређивање подручја постављања на основу референтних тачака, као и њихов укупан број, врста, време постављања и период самоуништења. Стране у сукобу имају обавезу да све регистроване податке чувају и да их по престанку активних непријатељстава доставе генералном секретару УН и противничкој страни.

Важна обавеза коју намеће Ревидирани протокол II јесте чишћење минских поља и уклањање постављених мина (чл. 10). Ова обавеза се мора извршити одмах по престанку активних непријатељстава. Уколико се мине више не налазе под контролом државе која их је поставила, она мора обезбедити техничку и материјалну помоћ држави под чијом контролом се мине сада налазе, уколико потенцијални прималац на ту помоћ пристане.

Ревидирани протокол II има одређена побољшања у односу на верзију из 1980. године. Најпре, његова примена је проширена и на немеђународне оружане сукобе, што је врло значајно пошто су копнене мине у последње време претежно употребљаване баш у таквим сукобима. Даље, Ревидирани протокол II битно сужава могућност примене мина без механизма за самоуништење и самодеактивирање, а потпуно забрањује мине са механизмима који отежавају њихово уклањање. Такође, и одредбе о регистрацији и уклањању мина су напредније у односу на ранија решења. На крају, Ревидирани протокол, поред забрани и ограничења употребе копнених мина, садржи и ограничења њиховог трансфера. Ипак, Ревидирани протокол II још увек даје значајну предност војној потреби у односу на захтеве човечности. Ни он се није успешно изборио са проблемом неразликујућег дејства које је неизоставна последица употребе мина.⁷¹

4. ОТАВСКА КОНВЕНЦИЈА

Због ограниченог домашаја правила о АП минама садржаним у протоколима усвојеним уз Конвенцију о конвенционалном оружју, средином 90-тих година прошлог века покренута је широка кампања за потпуну забрану те врсте мина. Током 1997. године проблем АП мина био је предмет разматрања у два одвојена форума и то у „Отавском процесу” и у оквиру Конференције за разоружање у Женеви.⁷² Први форум је имао хуманитарни приступ овом проблему, док је Конференција за разоружање том проблему приступала са аспекта разоружања.⁷³ Већи број држава се приклонио преговорима у оквиру

---

71 А. Н. Petrarca, *op. cit.*, p. 238.

72 Опширније о томе видети: Z. Lachowski, *The CD and The Ottawa Process: Rivals or Partners?*, UNIDIR NewsLetter, 1997, No. SI 3/97, pp. 10-15.

73 Z. Lachowski, *The ban on anti-personnel mines*, SIPRI Yearbook, Armaments, Disarmament and International Security, 1998., p. 546.

„Отавског процеса”, што је резултирало брзим усвајањем Конвенције о забрани употребе, складиштења, производње и промета антиперсоналних мина и о њиховом уништавању, позната под скраћеним називом Отавска конвенција.

Због замерки упућених Ревидираном протоколу II, Отавска конвенција приликом дефинисања АП мина изоставља реч „првенствено” и под овим оружјем подразумева „мине које су намењене да експлодирају услед присуства, близине или контакта са особом и да онеспособе, ране или убију једну или више особа.” Дефиницијом из Конвенције су обухваћене и импровизоване направе створене адаптацијом друге муниције да функционише као АП мина.⁷⁴ Осим тога, Конвенција даје и негативно одређење АП мина, истичући да „мине конструисане тако да се активирају у присуству, близини или у контакту са возилом а не са особом, које су опремљене уређајима против неовлашћеног руковања, не сматрају се због тог својства антиперсоналним минама”.⁷⁵ Конвенција се такође не односи на експлозивне направе које се активирају даљинском командом, а не услед простог присуства, близине или додира са особом.

Забрана употребе АП мина је централна забрана у Конвенцији. Стране уговорнице су преузеле обавезу да „никада ни у каквим околностима неће користи антиперсоналне мине.” Оваква формулација подразумева забрану употребе мина у међународним оружаним сукобима, немеђународним оружаним сукобима, као и у доба мира, укључујући ту и унутрашње немире и тензије. То значи да је употреба АП мина забрањена у сваком оружаном сукобу, а исто тако, и када сукоба нема (на пример, за заштиту државних граница или војних објеката у миру). Током преговора било је и другачијих ставова по овом питању. Неки су предлагали да се употреба АП мина допусти „у изузетним околностима”, или да се њихова употреба дозволи још неко време након ступања Конвенције на снагу (тзв. прелазни период). Међутим, сви ти предлози су одбијени јер би допуштање било каквих изузетака представљало поткопавање читаве Конвенције.⁷⁶

Поред забране употребе, Отавска конвенција садржи и низ других забрана у погледу АП мина. Ранија пракса је показала да сама забрана употребе неког оружја није била довољна да спречи коришћење тог оружја. Државе су, кршећи уговорне обавезе, прибегавале употреби забрањеног оружја које су поседовале на залихама. Другим речима, државе нису одолеле изазову да у

⁷⁴ ICRC, Summary of Convention on the Prohibitions of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-personnel Mines and on their Destruction, Geneva, 1997, p. 1.

⁷⁵ Конвенција под изразом уређај против неовлашћеног руковања подразумева „уређај намењен да заштити мину, који је део ње, повезан с њом, причвршћен за њу или је постављен испод мине, а који се активира када се покуша неовлашћено руковати мином или се мина на други начин намерно помери”.

⁷⁶ S. Maslen, P. Herby, An international ban on anti-personnel mines: History and negotiation of the “Ottawa treaty”, International Review of the Red Cross, 1998, No. 325, p. 702.

неким ситуацијама употребе оружје које поседују, иако је то представљало кршење њихове међународне обавезе. Отавска конвенција је, попут неких ранијих међународних уговора,⁷⁷ тежила да установљењем ширег круга забрана државама и фактички онемогући употребу забрањеног оружја.

Отавска конвенција забрањује развој и производњу АП мина. Забраном развоја државама је онемогућено усавршавање постојећих или развијање нових модела АП мина. Забрана производње је свакако морала наћи место у Конвенцији јер се њоме спречава даље увећање броја АП мина у свету, а самим тим и могућност њихове употребе. Међутим, због непостојања ефикасног механизма надзора, постоји бојазан да забрана производње АП мина буде изиграна,⁷⁸ а тај страх додатно увећава допуштеност производње ПТ мина.

Отавска конвенција забрањује и промет АП мина како се не би ширио круг држава које их поседују. Забрана промета обухвата извоз и увоз, као и пренос власништва без преласка мина преко границе. Контрола промета АП мина је доста проблематична због њихових малих димензија и лаке преносивости. Контролу промета отежава и чињеница да се значајан део промета овог оружја (као и осталог лаког наоружања) врши на црном тржишту.⁷⁹ Од забране промета предвиђена су два изузетка, и то: а) промет мина у циљу њиховог уништавања, и б) промет мина потребних за обуку намењену откривању, уклањању и уништавању АП мина.⁸⁰

Државама уговорницама Конвенције забрањено је да поседују и складиште АП мина. Овим забранама се отклања могућност евентуалне употребе ускладиштених мина у неком будућем оружаном сукобу.

Поред забране стварања будућих залиха, државе имају обавезу да униште постојеће залихе ових мина (чл. 4. Конвенције). Та обавеза се мора извршити у року од 4 године од ступања Конвенције на снагу за дотичну државу. Ради поштовања овог рока, држава од осталих уговорница може затражити помоћ, а оне су у обавези да, у складу са својим могућностима, ту помоћ пруже. Обавеза уништавања мина се може извршити самостално или ангажовањем неке друге државе или приватне компаније. Државама је допуштено да задрже мањи број АП мина потребних за обуку намењену откривању и уклањању мина или за усавршавање технологија за њихово уништавање (чл. 3).

---

⁷⁷ Конвенција о забрани развоја, производње и стварања залиха бактериолошког (биолошког) и токсичног оружја и о њиховом уништавању (1972) и Конвенција о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о његовом уништавању (1993).

⁷⁸ T. Findlay: Verification of the Ottawa Convention: Workable Hybrid or Fatal Compromise?, Disarmament Forum, 1999, No. 4, p. 52.

⁷⁹ Ibid., p. 53.

⁸⁰ Чл. 3. Може се видети да за разлику од Ревидираног протокола II, Конвенција допушта трансфер мина у другу државу ради њиховог уништавања.

Отавска конвенција државама намеће одређене обавезе усмерене на отклањање последица раније употребе АП мина. Те обавезе се састоје у уништавању мина које се налазе у минираним зонама и пружању помоћи жртвама АП мина (чл. 5 и 6).

Обавеза уклањања мина из минираних зона⁸¹ лежи на држави под чијом се јурисдикцијом или контролом те зоне налазе, без обзира ко је те мине поставио. Она мора уклонити мине које су поставиле њене или савезничке оружане снаге, али и оне које је поставила непријатељска страна. Држава мора уклонити мине не само на сопственој, већ и на окупираној територији.⁸² Такође, обавеза уклањања мина постоји и за територије унутар државних граница које устаници привремено контролишу, с тим што ту обавезу држава може извршити тек по успостављању контроле на тим делом своје територије.⁸³ Уколико се деси да се у минираној зони налазе и АП и ПТ мине, страна уговорница има само обавезу да уклони АП мине. Државе су дужне да постављене мине уколоне у што краћем року, а најкасније 10 година по ступању Конвенције на снагу за дотичну државу. На захтев стране уговорнице тај рок може бити продужен више пута. Као и код уништавања складиштених мина, државе су дужне, уколико су у могућности, да другим уговорницама пруже потребну помоћ.

Чл. 6(3) прописује да државе уговорнице, уколико то могу, треба да пруже помоћ жртвама АП мина. При томе се не мисли само на помоћ за хируршке интервенције и физичку рехабилитацију, већ и помоћ потребну за друштвену и економску реинтеграцију жртава. Стране уговорнице ту помоћ треба да пруже не само својим држављанима, већ и жртвама у другим државама. Међународна помоћ се може пружити на билатералној основи или посредством ОУН, Међународног комитета Црвеног крста и других хуманитарних организација.

Отавска конвенција представља значајан допринос елиминацији АП мина. Међутим, и њој се могу упутити одређене замерке. Велики број уговорница уопште није погођен проблемом АП мина, док Конвенцију још увек нису ратификовале државе које поседују огромне количине овог оружја (Кина, Русија, САД, Пакистан, Индија). Њен значајан недостатак представља и непостојање ефикасног верификационог механизма. За разлику од новијих уговора о контроли оружја и разоружању којима се установљавају посебне организације за вршење надзора над поштовањем преузетих обавеза,⁸⁴ Отавска конвенција то не чини.

81 Под минираним зоном Конвенција (чл. 2, ст. 5) подразумева „зону која је опасна због присуства или сумње да су присутне мине”.

82 ICRC: Banning anti-personnel mines: The Ottawa treaty explained, Geneva, 1998, p. 7.

83 S. Maslen-P. Herby, op. cit., p. 706.

84 На пример, **Конвенција о забрани** развоја, производње, складиштења и употребе **хемијског** оружја и о његовом уништавању из 1993. године.

5. ЗАКЉУЧАК

Копнене мине су врста класичног оружја које представља велику опасност за цивиле не само током оружаних сукоба, већ и деценијама по њиховом окончању. Временом су створена одређена правила међународног права која значајно ограничавају употребу ових мина. Пошто су обичајна правила у овој области прилично уопштена и показала се недовољним, наметнула се потреба за усвајањем посебних међународних уговора посвећених копненим минама. Три усвојена уговора значајно су поправила стање у овој области. Ипак, треба рећи да постојање три уговора који регулишу копнене мине доводи до стварања различитих правних режима у зависности од тога које су споразуме дотичне државе ратификовале.

Највећи успех је постигнут код АП мина. Отавском конвенцијом у потпуности је забрањена њихова употреба, али је наметнут и широк круг других обавеза које треба да допринесу поштовању те забране или да отклоне последице раније употребе. Ипак, значајан проблем представља чињеница да ову конвенцију није ратификовало више од тридесет држава, међу којима су и оне које поседују огромне залихе ових мина.

Када су у питању ПТ мине, ситуација је још увек незадовољавајућа. Иако су Протокол II и Ревидирани протокол II увели значајна ограничења и забране у погледу ових мина, још доста тога се треба побољшати. Уколико се већ не може постићи потпуна забрана као што је то случај са АП минама, треба макар настојати да се у елиминише употреба „сејаних“ мина и мина које на садрже механизам за самоуништење и самодеактивирање.

Doc. Nebojša Raičević, LL.D.
Assistant Professor
Faculty of Law, University of Niš

THE STATUS OF LANDMINES IN INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW

Summary

Due to serious humanitarian problems caused by landmines, the international community has adopted three international treaties containing a number of prohibitions and restrictions on this kind of conventional weapons. The use of landmines was first restricted by Protocol II on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices (1980), which was subsequently amended in 1996. The 1980 Protocol adopted the same restrictions for anti-personnel and anti-tank mines but, in practice, these restrictions proved to be inadequate for eliminating harmful humanitarian effects. The 1996 Amended Protocol brought some improvements in comparison to the initial version of this treaty. This Protocol contains special more stringent provisions on the use of anti-personnel mines, and brings additional restrictions on the use of remotely delivered mines. It has also significantly improved the rules on recording minefields for a later removal of landmines. The largest step forward was made by the adoption of the Ottawa Convention on the anti-personnel mines which explicitly prohibits the use of these mines, their stockpiling, production and transfer, and imposes the obligation to destroy the existent stocks.

Key words: *landmines, anti-personnel mines, anti-tank mines, remotely delivered mines, Protocol II, Amended Protocol II, Ottawa Convention*

